

FELSEFE

10. SINIF

FELSEFEYİ TANIMA

“Bir Felsefe Sorusu Nedir?”

BÜYÜK SORULAR – küçük sorular

- Albert Camus'nün Veba romanını beğendin mi?
- Mutluluk nedir?
- Güzel nedir?
- Bugün sinemaya gitmek seni mutlu etti mi?
- Su deniz seviyesinde kaç derecede kaynar?
- İyi nedir?
- Özgürlük nedir?
- Otobüs saat kaçta gelir?
- Serbest kalan cisimlerin aşağı doğru hareket etmesinin nedeni nedir?

- İnsan, soru sorabilen biricik varlıktır. Bilinçli bir varlık olan insan düşünebilmekte, soru sorabilmekte, problem görebilmekte ve böylece kendi anlam ve değerini fark edebilmektedir.
- Soru sormak düşünmektir. Her soru aynı derinlikte değildir. Bazı soruların cevabını hemen verebilirken, bazıları daha çok düşünme gerektirir. Bazı soruları ise kendi kendimize sorarız.

- Gündelik soruların çoğu eylemlerle ilgilidir, pratiğin içine gömülmüştür.
- Kendi başına bir anlamı yoktur.

- Karnım acıkınca ne yemeliyim?
- Otobüs saat kaçta gelir?
- Bugün yağmur yağar mı?

- Bilimsel sorular deney ve gözleme dayalı olarak bilimsel yöntem kullanılarak cevaplandırılır.
- Bilimin soruları olaylara, olgulara, olgular arasındaki ilişkilerin düzenliliklerine ilişkindir.

- Su deniz seviyesinde kaç derecede kaynar?
- Serbest kalan cisimlerin aşağı doğru hareket etmesinin nedeni nedir?

- Sanatın soruları duyusal alana ve beğenilere ilişkindir.
 - Bir sanat eserinin güzel olup olmadığı, estetik değeri gibi sorular sanat alanına ilişkin sorulardır.
-
- Albert Camus'nün Veba romanını beğendin mi?
 - En beğendiğin ressam hangisidir?

“Bir Felsefe Sorusu Nedir?”

- Türkiye’de yetişmiş önemli felsefecilerden NERMİ UYGUR bir felsefe sorusunun ne olduğunu ve onu diğer soru türlerinden ayırt eden özelliklerini ortaya koymuştur.

Bir Felsefe Sorusu Nedir?

Peki, katkısız bir felsefe nedir, neyi sorar, nasıl bir soruyu başlatır? Bana öyle geliyor ki genel olarak felsefe sorularının yapısını göz önüne sermede en aydınlatıcı ışık bu sorunun yanıtıdır. Çünkü bir felsefe sorusunun olanca ağırlığı, '*nedir?*' kilit taşına dayanır.

Felsefedeki “nedir” kavramların anlamını sorar. “Bu nedir?”de şaşmayla karışık bir araştırma dileği açığa çıkar. “Nedir”, doğrudan doğruya anlama yapışıktır. “Nedir”, “anlamı nedir?” ile aynı şeydir. Bütün felsefe sorularını - gerçekte felsefe sorusu iseler - bu kalıba dökebiliriz. Örneğin, “İyi nedir?” sorusunu soran, kendisine bir felsefe sorusu sormuşsa aslında “İyi kavramının anlamı nedir?” sorusunu sormuştur. İşte, felsefe, soru konusu yaptığı kavramların anlamıyla uğraşmaktadır. Her felsefe sorusunda amaç, bir kavramın ya da kavram öbeğinin açıklanmasıdır. Anlamı sorma felsefe sorularının özelliğidir.

1. Felsefe soruları ‘Nedir’ sorularıdır.

- ‘Bu Nedir?’ şeklinde dile gelen felsefe soruları kavramların anlamlarını sorar.
- Her felsefe sorusunda amaç bir kavramın **ne**’liğinin yani özünün açığa çıkarılmasıdır.
- Bu nedenle ‘Nedir?’ tüm soruları önceleyen ilk sorudur.

- Bu sorularda ‘Nedir?’in yöneldiği ‘kavramın ne olduğu’ sorgulanmakta ve anlaşılmaya çalışılmaktadır.
- ‘Kaç çeşit bilgi edinme yolu vardır?’ sorusunda olduğu gibi ‘Nedir?’ biçiminde ifade edilmeyen felsefi sorular da vardır. Bu sorunun kaynağında ‘Bilgi nedir?’ sorusu vardır.

- Felsefe sorularındaki ‘Nedir?’ gündelik sorulardan farklıdır.
- Bu sorular kavramların ne olduğuna ve kavramların anlamlarına yöneliktir:
 - İyi Nedir?
- Gündelik sorulardaki “Nedir?”, nesneye yöneliktir:
 - Ayakkabı nedir?
 - Makas Nedir?

- Felsefe sorusu ile hayret etme (şaşıрма) yakından ilişkilidir.
- Kişiyi felsefi soru sormaya iten temel şey evren, yaşam ve kendi karşısında duyduğu şaşkınlık, “şaşıklık ile hayranlık” arasında bir tecrübe olmasıdır.
- Güzel Nedir? sorusunu soran kişi, deneyimlediği bir güzel karşısında kendisini hayret etmekten alıkoyamamış ve güzelin ne anlama geldiğini sorgulamaya girişmiştir.

- ‘Nedir?’ felsefe sorularının kuruluşunu belirler.
- ‘Nedir?’ felsefe sorularını felsefe sorusu yapan ölçüyü, kriteri verir.
- Felsefe sorularını, farklı soru tiplerini kolayca ayırmamızı sağlar.
- ‘Nedir?’ kavrama yönelmiş, kavramın anlamını soran sorulardır.

- ‘Nedir?’ soruları diğer tüm soruları önceleyen sorulardır. Bu anlamda ilk sorulardır.
- ‘Nedir?’ sorusu bir kavramın ne’liğine ilişkin sorulardır, öze yönelik ve ‘anlam’ sorularıdır.

BÜYÜK SORULAR

- Albert Camus'nün Veba romanını beğendin mi?
- Mutluluk nedir?
- Güzel nedir?
- Bugün sinemaya gitmek seni mutlu etti mi?
- Su deniz seviyesinde kaç derecede kaynar?
- İyi nedir?
- Özgürlük nedir?
- Otobüs saat kaçta gelir?
- Serbest kalan cisimlerin aşağı doğru hareket etmesinin nedeni nedir?
- Bilim nedir?

2. Felsefe soruları kendi başına anlamlıdır.

- Gündelik olarak eyleme yönelik sorulan sorularda sorunun kendi başına bir anlamı yoktur.
- Felsefe sorularında bir soru olarak bile olmuş bitmiş bir durum vardır.
- Cevapsız bile kalsa belki de tam bir cevap gerektirmediğinden, henüz soru olarak bile bir başarı ortaya koyar.

- Günlük sorular eylemlerle ilgilidir yani pratikle ilgilidir.
- Bu türden soruların kendi başına bir anlamı da yoktur.
- Dünyaya bağlı bazı sorulardır.
 - Bugün sinemaya gitmek seni mutlu etti mi?
 - Bugün yağmur yağar mı?

- Felsefi sorular kendi başına anlamlı sorulardır.
- Her çağda sorulan evrensel sorulardır.
- Belli bir kişiye, eyleme, mekana ve zamana bağlı değildir.
- Felsefi sorular ve cevapları bir derinlik taşımaktadır. Bu derinleşme, sorunun yöneldiği kavramı “o kavram yapan şey”in yani özün araştırılmasında ve temellendirilmesinde açığa çıkmaktadır.

3. Felsefe soruları insanın kendi kendine sorduğu sorulardır.

- Filozof başka birine soru soran kişi değil, kendine soru soran kişidir.
- Bir felsefe sorusu, filozofu kendi kendisiyle konuşmaya başlatır.
- Felsefe sürekli olarak sorgulama ve eleştirel düşünmeden doğan bir etkinliktir.

- Bir filozof bir başka filozofun verdiği cevapla yetinmez. Verilen cevaplar üzerine yeniden düşünür yani refleksiyon yapar. Sonra da kendi cevabını ortaya koymaya girişir. Filozof bu soruları başka birine sormak amacıyla dile getirmez.

***“Çünkü felsefede herkes gidebildiği yere kendi ayağıyla
- kendi sorularıyla- gider.”***

Nermi Uygur, Felsefenin Çağrısı

- Filozof kendinden önceki soruların ve cevapların farkında olarak soru sorar.
- Bir konuya ilişkin sorular cevaplardan daha önemlidir. Felsefenin karakteristik özelliği soru sormaktır.
- İnsan için birçok konuda öğrenmenin ve anlamamanın kapısını sorular açar.

- Felsefi düşünmenin temelinde sorgulama, anlama ve anlamlandırma yer alır.
- Felsefeyi felsefe yapan şey, sorular sorabilme ve problem görebilmedir.
- Felsefi davranabilmek veya felsefi bir tutum takınabilmek için sorgulayıcı ve eleştirel bakabilmek gerekmektedir. Felsefi tutum soru sormayla başlar.

“Filozof soru tutkunudur. Seve seve bir ödevi yerine getirmenin verdiği tatla sorar – bol bol sorar. Filozofun öbür adı “sorucu” olmalı. Filozof sorularıyla bellidir.”

Nermi Uygur, Felsefenin Çağrısı

MENON

Menon: Sokrates sence erdem öğretilir midir? Yoksa erdem eylemlerle mi anlaşılır? Belki de bir insanı erdemli yapan şey eğitim ya da eylemler değil doğal bir yetenek ya da başka bir şeydir.

Sokrates: Menon! Çok güzel bir konuya değindin... Erdemin öğretilir bir şey olup olmadığı ve nasıl elde edilebileceğini bilmek konusunda şanslı olduğumu düşünüyorsun herhalde. Ancak ben erdemin öğretilir bir şey olup olmadığını bırak, erdemin ne olduğunu bile bilmiyorum. Kendisinin ne olduğunu bilmediğim bir şeyin özelliklerinden bahsedemem. Menon'un kim olduğunu bilmeyen bir insan onun yakışıklı, zengin ya da soylu olduğunu söyleyebilir mi?